

AP-fonder investerar skitigt

1,5 miljard har svenska AP-fonderna på tillväxt i oljebolaget Chevron. Ett företag som ödelagt djungel med växtlighet och liv för både djur och människor i Amazonas.

Men AP-fonder och Etikråd "avvaktar".

[Beställ SocialPolitik nr 3 /2010](#) där Marcus Berglunds hela artikel inklusive bilder ingår.

Svenska pensionspengar står på tillväxt inte bara i Guatemalas gruvor. Även i Ecuadors djungel vädjar miljögrupper och människorättsaktivister om ett större svenskt ansvarstagande för hur AP-fonderna förvaltar våra pensionspengar.

Första AP-fonden har aktier för 409 miljoner kronor i Chevron. Andra AP-fonden 332 miljoner, Tredje AP-fonden 318 miljoner samt Fjärde AP-fonden 476 miljoner.

De svenska AP-fonderna har alltså 1 535 miljoner kronor sammanlagt – över 1,5 miljard investerade i det amerikanska oljebolaget Chevron. Ett företag som sedan 17 år är inblandat i en rättsprocess efter en hantering som i Ecuador kallas för "regnskogens Tjernobyl".

– När bolaget kom med sina maskiner och började bygga vägar och borra efter olja i början av 60-talet förstod vi ingenting, berättar Alejandro Soto, bonde i Lago Argio. De bara högg ner våra grödor och tog den mark de ville ha.

– De provborrade efter olja och dumpade testoljan i gropar vid sidan av. Det fanns ingen kontroll och oljan flöt ut i vattendragen, i diken, på vägarna. Grödorna vägrade att växa och fisken i floderna försvann.

– Vi vispade bort oljan från vattnet och använde det i hushållet. Vi åt fisken. Ingen berättade för oss att oljan var skadlig.

En hel regions livsförutsättningar förändrades under 30 års hänsynslös oljeutvinning, skriver SocialPolitik. Mer än 100

miljarder liter råolja och orenat processvatten dumpades rakt ut i vattendragen. Samtidigt som luften var svart från oupphörliga öppna oljegasbränder. Invånarna plågades av återkommande illamående och värk. Flera dog i cancer. Två nomadiska ursprungsfolk, Tetetes och Sansahuari, försvann för alltid.

När bolaget lämnade Ecuador 1992 ärvde det fattiga sydamerikanska landet nästan tusen oskyddade utvinningsplatser, "oljegropar", som fortfarande svämmer över när det regnar.

I detta bolag sitter 1,5 *miljard* svenska pensionspengar på tillväxt.

I AP-fondernas riktlinjer står att "fonderna ska ta hänsyn till etik och miljö, dock *utan* att göra avkall på det övergripande målet om hög avkastning". Till låg risk.

Med andra ord: hög avkastning går först.

– Det finns sektorer som gruv- och oljeindustrin med miljömässiga och sociala problem, säger Nadine Viel Lamare på Första AP-fonden till SocialPolitik.

– Det är vi fullt medvetna om.

Samtidigt har vi ett uppdrag att uppnå hög avkastning till låg risk. Att utesluta hela sektorer är då inte i enlighet med uppdraget.

1993 gick ursprungsfolken och de boende i Amazonas samman och stämde företaget för brott mot de mänskliga rättigheterna och miljön i en domstol i New York. 2008 enades båda parter om att en oberoende inspektion av oljebolagets gamla anläggningar och

utvinningsplatser skulle göras.

Slutsats: en rekommendation om ersättning på cirka 200 miljarder kronor. Det största miljörelaterade skadeståndsanspråket någonsin.

Det var Texaco som utvann olja i tre decennier. När Chevron köpte Texaco 2001 ärvde man rättsfallet. 2003 lyckades man flytta rättegången till Ecuador. Väl i där har bolaget svängt helt och anklagar nu det ecuadorianska rättssystemet för att vara korrumpert och påverkat av politiskt inflytande.

Pablo Fajardo är advokat för ursprungsfolken i Amazonas och har jobbat med fallet ändå sedan början av 90-talet.

– Chevron har cirka 8 000 jurister. Vi är tre stycken, berättar han för SocialPolitik.

Bolaget använde under hela sin tid i Ecuador förlegad teknik, anser Pablo Fajardo, och bristfälliga miljökontroller som i USA låg långt under vad som ansågs acceptabelt.

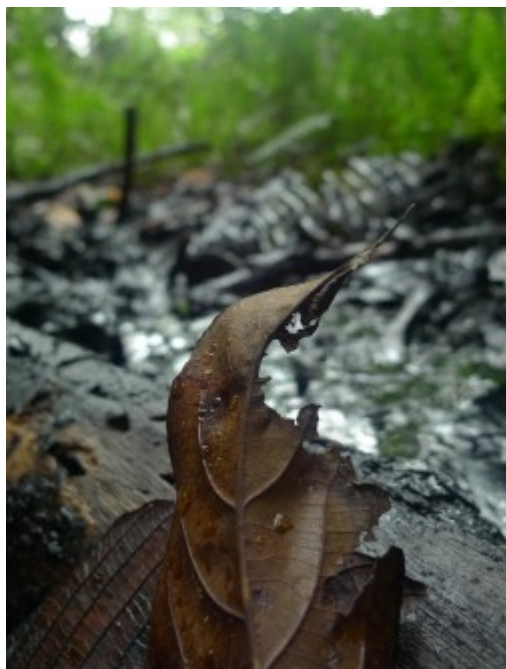
Ecuador saknade inte miljölagar. Ända sedan 1920-talet fanns klara restriktioner, berättar Fajardo. Texaco visste också att de verkade i ett unikt ekosystem. Men ur en kombination av företagets girighet och regeringens svaga överblick spanns ett nät av korrruption mellan det amerikanska bolaget de ecuadorianska tjänstemännen.

– Texaco lyckades tänja på bestämmelserna så att de kunde utvinna olja med billigare teknik till större förtjänst, medan miljön och människorna i området betalade notan, säger Fajardo.

Chevrons version är givetvis en annan skriver SocialPolitik i sitt senaste nummer. Kent Robertson, chef på bolagets avdelning för rättsliga frågor, menar att rättegången är ett bedrägeri och riktar hård kritik mot inspektionen från 2008 som resulterade i det rekordstora skadeståndskravet. Han anser att miljöproblemen beror på det ecuadorianska statliga bolaget PetroEcuador.

– Texaco, inte Chevron, verkade i Ecuador. Texacos partner, PetroEcuador, tog över oljefälten för 20 år sedan.

-Vi förnekar inte att människorna i Amazonas kämpar med stora problem. Men det är inte vårt fel, betonar han.

AP-fondernas enhet för miljö- och etikfrågor, Etikrådet, bildades 2007. Etikrådet har som uppgift att föra dialog med utvalda bolag i pensionsfondernas aktieportföljer.

- Vi försöker påverka företagen att anta nya policydokument och utbilda sin personal för att säkerställa att bolagen ställer samma krav på sociala och miljömässiga aspekter oavsett var i världen som verksamheten sker, säger Nadine Viel Lamare på Första AP-fonden till SocialPolitik. Vår roll är att vara lite "jobbiga" aktieägare.

Chevron identifierades snabbt som ett av de bolag man ville arbeta med, främst på grund av fallet i Ecuador. Målet med dialogen med Chevron är enligt Etikrådets rapporter att bolaget *"adresserar de specifika föroreningsproblemen som föreligger som konsekvens av företagets verksamhet i Ecuador"*.

- Vi har generellt haft svårare att komma till tals med amerikanska bolag. Chevron är inget undantag. Över tid så har vi dock börjat få en bra dialog och det finns en fungerande kommunikation. Det viktiga är att vi fortsätter att ha den här kontakten med bolaget.

AP-fonderna kan inte spekulera i varken domstolsutslaget eller

vad Chevrons reaktion kommer att bli, menar Nadine Viel Lamare. Därför avvaktar de.

– Chevrons åsikt i den här frågan är känd. De anser att de har uppfyllt sitt åtagande utifrån det som man avtalade någon gång på 90-talet, att man har fullgjort sin del och att det är någon annan som bär ansvaret. Vi som AP-fonder kan inte bedöma om det här stämmer eller inte. Vi vill att företaget ska ta rimligt ansvar för sitt agerande men vi kan inte döma Chevron på förhand.

Ett avgörande i den utdragna rättegångsprocessen väntas först i början av nästa år. Advokaten Pablo Fajardo tror att fallets betydelse går bortom Amazonas gränser.

– Rättegången mot Chevron handlar om den dubbelmoral som främst europeiska och nordamerikanska bolag tillämpar i Latinamerika och resten av världen. Ett synsätt som bygger på att det inte är lika viktigt att bry sig om miljö och människor i fattiga länder som hemma.

– Om befolkningen i Amazonas vinner fallet så skulle det betyda ett genombrott för alla som drabbats av liknande situationer i andra delar av världen, säger Pablo Fajardo till SocialPolitik.

Text & bild i SocialPolitik: Marcus Berglund

marcus.berglund@gmail.com